

Zápis

z obhajoby disertační práce pana **PhDr. Tomáše Gráfa**

konané dne 29.9.2015

téma práce:

**Accuracy and fluency in the speech of the advanced learner of English
(Přesnost a plynulost v mluveném projevu pokročilých studentů angličtiny)**

přítomní:

prof. PhDr. Jan Čermák, Ph.D. (předseda komise)
doc. PhDr. Milan Hrdlička, CSc.
prof. PhDr. Bohuslav Mánek, CSc.
doc. PhDr. Marie Vachková, Ph.D.
doc. PhDr. Pavla Zajícová, Ph.D.
doc. PhDr. Lucie Betáková, MA., Ph.D. (oponentka)
prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc. (oponent)
prof. PhDr. Aleš Klégr (školitel)

Předseda komise prof. Čermák zahájil obhajobu a představil přítomným kandidáta.

Školitel představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho disertační prací.

Kandidát seznámil přítomné se svou disertační prací. Popsal motivaci pro práci na tomto projektu a vysvětlil, proč z modelu CAF (complexity - složitost, accuracy - přesnost/správnost a fluency - plynulost) v disertační práci pracoval právě s přesností a plynulostí. Tyto dva pojmy pak přesněji popsal a vysvětlil, že v literatuře se často uvádí, že větší plynulost bývá na úkor přesnosti a naopak. Vyjmenoval a popsal také jednotlivé parametry, které umožňují přesnost a plynulost měřit. Poté už se věnoval praktické části své disertační práce a stručně popsal korpus LINDSEI, respektive jeho českou část, kterou ve spolupráci s Katolickou univerzitou v Louvaini vytvořil. Vysvětlil, jak je tento subkorpus strukturován, a také popsal systém anotace chyb, který pro český subkorpus v další fázi práce použil.

Poté doktorand představil hlavní výzkumné otázky, jimiž se v praktické části zabýval. Soustředil se především na to, zda se i v řeči pokročilých studentů opakují stejné chyby a jestli má typ úkolu vliv ^{na} výslednou přesnost a plynulost. Zabýval se také frekvencí různých typů chyb a korelací určitých typů chyb s celkovou frekvencí chyb v projevu. Na základě tempa řeči a počtu pauz pak také porovnával české studenty angličtiny s rodilými mluvčími. V případě přesnosti pak na základě statistické analýzy ukázal, že chyby gramatické jsou častější než lexikální, a nejčastější z gramatických je pak chyba v použití členu. Analýza dále prokázala, že celková frekvence chyb koreluje s chybami v použití členů, s chybami lexikálními i s chybami ve slovesných časech. Naopak typ úkolu celkovou frekvenci chyb neovlivnil. Kandidát se poté věnoval statistické analýze ukazatelů plynulosti. Zde se naopak korelace mezi typem úkolu a celkovou frekvencí chyb prokázala. V porovnání s rodilými mluvčími z korpusu LOCNEC se ukázalo, že studenti angličtiny mají nižší tempo řeči,

signifikantně nadužívají pauzy a část řeči nepřerušena pauzami je u nich kratší. Korelace mezi přesností a plynulostí prokázána nebyla. Na závěr své prezentace pak kandidát nastínil možné důsledky těchto výsledků pro výuku, jazykové testování a výzkum žakovských korpusů. Poukázal také na limity své dizertační práce.

Poté oponenti přednesli závěry svých posudků. Doc. Betáková konstatovala, že jde o lingvistickou práci s pedagogickými implikacemi, která je v pořádku jak po obsahové, tak po formální stránce. Prof. Šebesta práci ohodnotil rovněž kladně a zdůraznil fakt, že jde o původní a originální výzkum a kandidát se navíc v problematice nadprůměrně dobře orientuje.

Kandidát PhDr. Tomáš Gráf odpověděl na posudky oponentů. Nejprve reagoval na otázky doc. Betákové. Krashenovu hypotézu v práci příliš nezohlednil, protože je to teorie, která není založená na empirických datech, a navíc je těžké najít hranici mezi vědomým a nevědomým učením. Na otázku na opakované tzv. "display questions" a rozvoj komunikační kompetence a plynulosti kandidát odpověděl, že přesná data nemá, ale ze své učitelské praxe ví, že se tak lidé učí reagovat, i když to nutně nemusí napomáhat rozvoji plynulosti. Co se týče nutnosti zachování formátu LINDSEI, kandidát vysvětlil, že nedostatečné instrukce při vytváření korpusu jsou dány jednak dobou vzniku (počátky žakovských korpusů) a jednak tím, že některé problémy je těžké anticipovat a objevují se až po nahrání a přepisu jednotlivých mluvčích, což je pozdě. Na otázku doc. Zajícové, proč by to mělo být pozdě, kandidát odpověděl, že se díky nedostatečným instrukcím jednotlivé subkorpusy v rámci LINDSEI bohužel dost liší. Na další otázku z posudku pak kandidát upřesnil, že zhodnocení výhod a nevýhod použité chybové anotace je jeho vlastní. Doplnil, že druhý nezávislý hodnotitel zatím subkorpus neprocházel. Vysvětlil, že chyby ve výslovnosti zatím nebyly brány v potaz, protože se v subkorpusu nevyskytla žádná, která by bránila porozumění. Navíc je těžké tyto chyby definovat. Je to však další plánovaná fáze projektu. Na otázku, zda mohou rodilí mluvčí dosáhnout úrovně C2, doktorand ukázal, že podle definice ze Společného evropského rámce by úroveň C2 nedosáhl ani student, který v celém projevu udělal 4 chyby. Podle poslechu by ale takový mluvčí zněl jako více pokročilý, čili možná až C2. Na poslední otázku doc. Betákové pak uvedl, že se studenti dalších chyb dopouštějí, například jsou příliš hovoroví v akademických esejích.

Kandidát dále reagoval na otázky prof. Šebesty a vysvětlil, že data srovnával pouze s německými studenty, protože to byl jediný subkorpus LINDSEI, který měl k dispozici celý. Ostatní nejsou především z etických důvodů zatím veřejnosti přístupné. Srovnání s německým subkorpusem pak ukázalo, že rozdíly v některých ukazatelích mohou být způsobené také tím, že jednotlivé kategorie hodnotil jinak, než kolegové v Německu. Kandidát dále vysvětlil, že za transfer z mateřského jazyk^a považuje chybu v momentě, kdy v mateřském jazyce existuje paralelní struktura, i když si je vědom toho, že se dnes používají i kritéria další. Jako transfer z výuky pak vidí třeba používání předpřítomného času, kdy jako "triggers" (spouštěče) fungují slovíčka *never*, *ever* atd. Na poslední otázku pak kandidát odpověděl, že sám se srovnání s rychlostí mluvy v mateřštině nezabýval. Studie, které se tomuto věnovaly, ale tuto souvislost neprokázaly.

Oponenti se vyjádřily k vystoupení kandidáta. Prof. Šebesta si poznámky nechává do diskuze.

Diskuse:

Doc. Vachková se otázala, z které německé univerzity pochází německý subkorpus. Kandidát odpověděl, že z Giessenu.

Prof. Šebesta se ještě vyjadřuje k některým problémům, které zazněly v odpovědích na otázky. Uvádí, že problém s nedostatečnými instrukcemi souvisí s velikostí korpusů, protože kdyby byly větší, drobné rozdíly se v nich ztratí. V reakci na úroveň pokročilých mluvčí upozorňuje na fakt, že i rodilí mluvčí dělají chyby. Rychlost mluvy se pak podle něj liší podle toho, zda se počítá jako počet slov na minutu, nebo zda se k tomu využívají pauzy, jejich délky i například falešné začátky. Přepokládá, že by pak rozdíly celkově byly větší. Kandidát s těmito připomínkami souhlasí.

Doc. Zajícová děkuje za možnost přečíst si teze, vyslechnout si představení práce, oboje na ní udělalo dojem. Postrádala ale v tezích seznam zkratk. Kandidáta se ptá, jak si vybíral studenty do korpusu. Ten vysvětluje, že jsou to studenti ve třetím a vyšším ročníku studia, kteří navštěvovali jeho kurzy Gramatika ve výuce angličtiny a Didaktika. Protože na tuto část výzkumu ještě nebyl grant, studenti přepisovali svoji nahrávku jako součást zápočtu. Celkem bylo pořízeno 56 nahrávek. Doc. Zajícová se ptá, proč byli někteří vyloučeni. Kandidát vysvětluje, že to bylo například kvůli některým citlivým informacím, které by bylo těžké anonymizovat. Na otázku, zda je toto uvedeno v práci, odpovídá, že ano.

Na závěr se doc. Zajícová ptá, proč byl v práci použit manuál, které není nikde publikován. Kandidát vysvětluje, že transkripční manuál je volně dostupný na webových stránkách Louvainské univerzity. Doc. Zajícová konstatuje, že v práci chyběl odkaz, který byl zmíněn až při obhajobě. Kandidát vysvětluje, že se jedná o jiný manuál, konkrétně o manuál pro značkování chyb, který se sice hojně cituje, ale není dostupný veřejně, protože jsou si jeho autoři vědomi chyb, které obsahuje. Doc. Zajícová se táže, proč byl tedy použit. Kandidát vysvětluje, že především proto, že ho využívají i ostatní (například Němci pro svou část LINDSEI) a že tedy umožňuje srovnávat výsledky.

Protože už nebyly další otázky, předseda komise prof. Čermák veřejnou část obhajoby ukončil.

vyhlášení výsledku tajného hlasování:

počet členů komise: 5

přítomno členů komise: 5

kladných hlasů: 5.

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: Lucie Gillová

Podpis předsedy komise:

